

tionem, ut infra patebit, fuit tamen libet quoad exercitium, subindeque meritorius gloriae, non tamen gratiae, quia ab illa effectivè procedebat, & principium meriti non cadit sub merito. Hi vero duo actus, cum fuerint inter se subordinati, & circa idem objectum, quamvis sub diversa ratione, & se habuerint per modum unius, non constituerunt duo instantia temporis angelici seu discreti, sed unum tantum.

12. Dices, Angelus talis est naturae, ut cui obiecto semel adhaerit, semper adhaerat, ut infra dicimus: Ergo si in primo instanti se convertit in Deum per actum charitatis, non potuit postea ab illo separari & averti per peccatum; subindeque omnes Angeli in secundo instanti obtinuerunt beatitudinem, quam in primo meruerunt.

Respondeo Angelum talis esse naturae, ut cui obiecto ex perfecta electione & deliberatione semel adhaerit, semper adhaerat; secundum autem, si alio obiecto adhaerat sine perfecta electione & deliberatione, & ut motus ac applicatus specialiter a Deo, ut contingit in proposito; nam actus ille charitatis & conversionis in Deum ut auctorem & finem supernaturalem, quem Angelus in primo instanti elicit, fuit liber solum quoad exercitium, non vero quoad specificationem, & a Deo ut speciali inotore processit. Unde immediata post talem actum Angeli non obtinuerunt beatitudinem, sed post aliud quem ex propria deliberatione, motione, & applicatione elicerunt, & qui fuit liber non solum quoad exercitium, sed etiam quantum ad specificationem, ut constabit ex dictis capite sequenti.

CAPUT XII.

De mortuis seu instantibus, quibus Angelorum via completa est.

1. Viam malorum Angelorum tribus instantibus completam esse, docent communiter Theologi, paucis exceptis, idque ratio suadet: Tot enim sunt instantia in Angelis, quorū sunt operationes eorum sibi succedentes, nam ut ait S. Thomas quæst. 62. art. 5. *Cum Angelus sit supra tempus rerum corporalium, instantia diversa in his que ad Angelos pertinent, non accipiuntur nisi secundum successionem in ipsis actibus.* Atqui a creatione malorum Angelorum, usque ad pacem eorum inclusivè, fuerunt tres operationes sibi succedentes: nam in primo instanti creationis elicerunt actum bonum & meritorium, diligendo Deum, deinde in actum malum proruperunt, & tandem patrato scelere poena flagitii persenserunt: qui tres actus non possunt non esse realiter distincti, & sibi succedentes; amor quippe Dei non stat cum peccato mortali, nec summa complacentia ac delectatio de sua perfectione naturali, quam habuit Angelus quando peccavit, cum summa tristitia & dolore de poena, tam damni, tam sensus quam incurrit: Ergo via malorum Angelorum tribus instantibus completa est, nomine viae comprehendendo non solum instantia intrinsecæ viae, sed etiam instantia extrinsecæ terminativum illius, quod in malis Angelis est instantis damnationis illorum.

2. Præcipua ergo hujus questionis difficultas est de via bonorum Angelorum: plures enim ex nostris Thomistis existimant, canam dupli tantum instanti seu operatione completam fuisse: licet

enim (inquit) Angeli mali, elicendo alium distinctum ab eo quem in primo creationis instanti elicerant, duo instantia sibi fecerint, post quæ dannati sunt: boni tamen perseverantes in actu dilectionis, quem in primo instanti creationis elicerent, unicum tantum instantis fecerunt, post quod statim glorificati sunt.

3. Sententia tamen quæ docet viam Angelorum bonorum triplici instanti fuisse peractam, seu tria fluxisse instantia, ab eorum creatione, usque ad illorum glorificationem inclusivè, videtur probabilius, & sic potest suaderi. Instantia in quo Angeli boni perfectè & perseveranter meruerunt, distinguuntur a primo instanti creationis, in quo omnes meruerunt, & ab altero instanti in quo glorificati sunt, & præmium eterna beatitudinis reportarunt: Ergo via bonorum Angelorum triplici instanti completa fuit, nimirum instanti creationis & meriti imperfecti, instanti meriti perfecti, & instanti glorificationis. Consequenter patet, Antecedens vero quoad secundam partem etiam manifestum est, & conceditur ferre ab omnibus. Ut enim discutit S. Thomas hic art. 5. ad 2. *Instantia diversa in his que ad Angelos pertinent, non accipiuntur nisi secundum successionem in ipsis actibus.* Non autem potuit simil in Angelis esse actus meritorius beatitudinis, & actus beatitudinis, qui est fructus, cum unus sit gratia imperfecta, & alius gratia consummata: unde relinquitur quod oportet diversa instantia accipi, in quorum uno meruit beatitudinem, & in alio fuerit beatus.

4. Probatur ergo Antecedens quoad primam partem quatuor rationibus. Prima est: Instantia multiplicantur in Angelis secundum intrinsecam operationum variationem: Sed quando Angeli boni perfectè meruerunt, habuerunt actum diversum ab eo quem habuerant in primo instanti creationis, in quo imperfectè meruerunt: Ergo & instantia diversum. Major patet, Minor probatur. Angeli boni meruerunt per actum perfectè liberum, subindeque deliberatum: Sed actus voluntatis angelicæ sit deliberatus per hoc quod voluntas de uno actu in alium se moveat: Ergo tunc Angelus ex uno actu se movit ad alium, & per consequens duo fuere actus; unus a quo lemovit, alter ad quem se movit.

5. Secunda ratio: Actus imperfectè meritorius quem Angelus in primo instanti creationis elicit, cum esset necessarius quoad specificationem, dirigebatur a cognitione proponente objectum sub ratione boni tantum; ejus vero meritum perfectum, cum fuerit perfectè liberum, judicio indifferenti, seu proponente objectum cum indifferenti, regulatum fuit: Sed illa diversæ cognitio[n]es sunt actus diversi, & inter se repugnantes & incompossibles, ut patet: Ergo quando Angeli boni perfectè meruerunt, habuerunt ex parte intellectus actu diversum ab eo quem in primo instanti creationis habuerant, subindeque tale meritum diverso instanti mensuratum fuit, nam, ut infra ostendemus, multiplicitas actuum ex parte intellectus, sufficit ad multiplicanda instantia temporis angelici.

6. Confirmatur: Tota ratio propter quam actus meritorius vita æternæ, & amor beatificus, neque in eodem instanti, est quia diriguntur per cognitiones incompossibles, quamvis idem numero actus charitatis viae possit quoad substantiam continuari in patria: Ergo similiter quamvis daretur quod actus charitatis quem Angelus in primo instanti creationis elicit, in sua continuatione

tione idem manserit quantum ad substantiam; quia tamen judicium quod Angelus habuit in primo instanti creationis, est incompossible cum eo quod habuit merendo omnino liberè, ponenda sunt duo instantia diversa. Unde D. Thomas hic quæst. 63. art. 6. ad 4. ait quod in Angelis prima operatio fuit omnis communis, sed in secunda sunt distincti; & ideo in primo instanti omnes fuerunt boni, sed in secundo fuerunt boni à malis distincti.

7. Tertia ratio: In primo instanti creationis Angeli boni habuerunt ex parte intellectus judicium practicum, quo judicarunt amandam esse propriam excellentiam beatitudinis naturalis, cum subjectione ad supernaturalem: cum vero Lucifer, & ejus sequaces, ad suam excellentiam inordinate, & contemptu divinæ regulæ, conversi sunt, & suo exemplo alios tentarunt, Angeli beati habuerunt judicium practicum, quo judicarunt amandam esse excellentiam beatitudinis naturalis, cum subjectione ad supernaturalem; non obstante etiam tentatione Luciferi & sequacium, ad oppositum invitante: sed hoc judicium fuit intrinsecè diversum a primo: Ergo Angeli beati, à creatione ad glorificationem, non manserunt in eadem operatione invariata, sed habuerunt diversos actus ex parte intellectus, subindeque ex parte voluntatis, cum diversitas in actibus intellectus practici causet diversitatem in actibus voluntatis. Minor probatur: quoties surgit aliqua difficultas de novo circa aliquam actionem, toties reperitur speciale judicium practicum, quo actio illa imperatur, & difficultas vincatur: Sed Angelis beatis, ex hoc ipso quod alij peccarunt, insurrexit nova difficultas in conversione ad Deum ut finem supernaturalem, quam non habebant ante eorum lapsum, cum tunc exemplo & iustitione Luciferi & sequacium tentati fuerint, & ad peccandum incitati: Ergo debuit tunc in illis necessariò esse novum aliquod judicium practicum, quo hæc difficultas vinceretur, & consequenter novus voluntatis conatus, quia hæc duo sequuntur.

8. Quarta ratio: Non solum duæ operationes Angelis successivè se habentes exigunt duo instantia, sed etiam varietas intrinsecæ ejusdem operationis penes diversos modos ipsi convenientes; quia instantia angelicæ nihil est aliud quam unica operatio invariabiliter se habens quoad intrinsecæ, sicut & ipsum instantis invariabile est quoad illa quæ intrinsecè importat: Atqui operatio quæ Angelus imperfectè meruit in primo instanti creationis, in sua continuatione fuit variata, saltem quantum ad aliquem modum intrinsecum: Ergo dato etiam quod actus amoris quem Angelus in primo instanti elicit, idem manerit quoad substantiam, non fuit tamen eodem sed diverso instanti mensuratus. Major patet, Minor probatur. Actus amoris in primo instanti creationis elicitus, fuit necessarius quoad specificationem, & liber solum quoad exercitium; actus vero charitatis quo perfectè & perseveranter meruit, fuit liber non solum quoad exercitium, sed etiam quoad specificationem: Atqui necessitas & libertas sunt modi quidam intrinseci actuum voluntatis, & non puræ denominations extrinsecæ; quia libertas actionis est specialis quedam ratio vitalitatis, ut docent Theologi in Tractatu de actibus humanis: Ergo operatio quæ Angelus imperfectè meruit in primo instanti creationis, in sua continuatione fuit variata, saltem quantum ad aliquem modum intrinsecum.

9. Objicies primò: D. Thomas quæst. 62. art. 5. sic ait: *statim post unum actum charitate informatum*

Angelus beatus fuit. Ergo censet in Angelis bonis duas tantum fuisse operationes, quarum prima præmium meruit, secunda præmium recepit, ita ut unicum instantis meriti præcesserit instantis glorificationis. Sed facile respondet D. Thomas eo loco solum velle quod Angelus post primum actum charitatis omnino liberum, hoc est tam quoad exercitium, quam quoad specificationem, beatus fuit.

10. Sed instat quidam Recentior in sua Theologia mentis & cordis: S. Doctor non solum dicit bonos Angelos fuisse glorificatos post primum actum, sed etiam post primum instantis, ait enim quæst. 63. art. 6. *Cum Angeli per unum actum meritorium ad beatitudinem perveniant, si diabolus in primo instanti in gratia creatus meruerit, statim post primum instantis beatitudinem accepisset, nisi statim impedimentum præficeret peccando.* Ergo evidenter in bonis Angelis, qui impedimentum non posuere, secundum instantis non agnoscit.

11. Sed hoc etiam testimonium facile explicari potest, nam quando S. Thomas ait: *S. Diabolus in primo instanti in gratia creatus meruerit, loquutus de merito perfecto, & actum perfectè liberum supponente, cum huic tantum merito beatitudo concedatur.* Unde quando subdit: *Statim post primum instantis beatitudinem accepisset,* hoc non debet intelligi de primo instanti via Angelorum, sed de primo instanti perfectæ libertatis & meriti, seu mensurante actum perfectè meritorium, & liberum non solum quoad exercitium, sed etiam quoad specificationem, post quod statim Angelus bonus beatitudinem accepit, & Diabolus eam accepisset, si talem actum eliceret.

12. Objicies secundò: Angeli boni eundem quem in primo instanti elicerunt charitatis actum, continuarunt quandiu mali peccarunt: Ergo non fecerunt sibi novum instantis, per hoc quod perseveranter meruerunt, subindeque eorum via duplicitantum instanti, meriti scilicet & glorificationis, completa fuit.

13. Respondeo primò, negando Antecedens, cum enim actus quo Angelus perfectè meruit, fuerit deliberatus, debuit tunc voluntas Angeli se mouere, subindeque transire de uno actu ad alium, ut antea declaravimus.

14. Respondeo secundò, dato Antecedente, negando Consequentiam; dato enim quod bonus Angelus eundem charitatis actum continuaverit, quia tamen ille actus habuit novum modum repugnantem modo quem habuit in primo instanti, diverso instanti in continuatione mensuratus fuit. Addo quod fuerunt diversi actus ex parte intellectus, quod sufficit ad multiplicanda instantia temporis angelici seu discreti, ut bene notavit Caietanus supra quæst. 10. cum enim actus intellectus sint simpliciores & regulariores actibus voluntatis, ob majorem excellentiam & perfectionem illorum supra istos, ex illis potius quam ex ipsis instantia angelica debent desumti; ita ut eti actus voluntatis non varientur, si tamen actus intellectus variati fuerint, successioque in eis inveniatur, debet etiam variatio & multiplicatio instantium reperi. Unde prædictus Recentior supra citatus, non sibi constat, dum in Tract. de Angelis pag. 655. ait, voluntatem deliberatam Angelis se movisse formaliter, non procedendo ex uno actu voluntatis ad alium, sed ex novo dictamine & judicio quo arbitrabatur & præcipiebat eundem actum esse continuandum, & ad perseverandum obligabat. Si enim novum dictamen & judicium practicum intellectus in